

การศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากล
ที่ได้รับรางวัล OBECQA ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
A STUDY OF THE SUPERVISION PROCESS IN WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS
ACHIEVING OBEC QUALITY AWARDS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นางสาวสินีนาถ ยังยืนพิพัฒน์ *

SINEENARD YUNGYUENPIPAT

อ.ดร. ดวงกมล บางชวด **

Duangkamol Bangchuad, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัล OBECQA ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ในปีงบประมาณ 2558 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนวัดราชโอรส โรงเรียนศึกษานารี โรงเรียนสตรีวิทยา และโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานแผน หัวหน้างานประกันคุณภาพ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวนทั้งสิ้น 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัล OBECQA ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 มีการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ได้รับการปฏิบัติมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นเรื่องการนิเทศในบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล รองลงมาเป็นการปฏิบัติการนิเทศ คือ ผู้นิเทศได้รับการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน การติดตาม ควบคุมและกำกับงานจากผู้เกี่ยวข้อง และการวางแผนการนิเทศ คือ โรงเรียนมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน ตามลำดับ

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: naradataya@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: duangamol@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The objective of the research was to study the supervision process in world-class standard schools receiving OBEC Quality Awards under the Secondary Educational Service Areas Office 1 in the fiscal year of 2558. The sample of this study consisted of Triamudom Suksa School, Watrajaoros School, Suksa Naree School, Satri Wittaya School, and Suan Kularb School. The data was collected from 80 school directors, school vice-presidents, department heads, quality assurance heads, heads of eight departments, and head teachers of student development activities. The data was collected using questionnaires and analyzed through the calculation of frequency distribution, percentage, average, and standard deviation as well as by means of content analysis.

The results of the study show that world-class standard schools achieving OBEC Quality Awards under the Secondary Educational Service Areas Office 1 have the supervision processes within their respective schools. When taking each aspect into consideration, it was discovered that the most widely practiced study of the supervision process within the schools was the study of the current situation, issues and necessity of the supervision in world-class standard schools, followed by the facilitation of the supervisors, and follow-up and control by relevant individuals. Lastly, supervision planning involved assigning supervisors' responsibilities.

คำสำคัญ: กระบวนการนิเทศภายใน / โรงเรียนมาตรฐานสากล

KEYWORDS: SUPERVISION PROCESS / WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า เพราะการศึกษา คือ การสร้างการเพิ่มพูนความรู้และความคิดของบุคคล เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การเตรียมความพร้อม การพัฒนาคุณภาพ และการปฏิรูปการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมาก

จากแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ.2555 – 2559) ที่มุ่งพัฒนาคน หรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและสำหรับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพรวมถึงมาตรฐานการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษาให้เหมาะสมเพื่อสามารถพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีสมรรถนะในการแข่งขันที่สูงขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยการยกระดับโรงเรียนชั้นนำที่มีความพร้อมสู่โรงเรียนดีมีมาตรฐานสากล โดยมุ่งหวังที่คนไทยจะได้เห็นภาพความสำเร็จของเยาวชนไทย ที่ผ่านการเพาะบ่มจากโรงเรียนทางเลือกใหม่ "โรงเรียนมาตรฐานสากล" สถานศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นเยาวชนโลก ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถก้าวไกลในระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 1) เพื่อการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ ดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อให้เป็นพื้นฐานที่จะเติบโตเป็นคนไทยที่มีความคิดเป็น

ระบบ มีความสามารถในการร่วมมือทำงานและแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถดำรงอยู่ในเวทีนานาชาติได้อย่างรู้เท่าทัน ได้รับประโยชน์ในสิ่งที่ควรจะได้รับ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลขึ้น ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทัดเทียมกับนานาชาติ ประเทศมีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่ได้รับการรับรองจากองค์การมาตรฐานสากลระดับโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553ก: 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียนมาตรฐานสากล มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล โดยให้โรงเรียนพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) เป็นเกณฑ์ที่มีต้นแบบมาจากรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า The Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) ซึ่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาตลอด เพื่อช่วยให้องค์กรประเมินตนเองภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นผลการดำเนินการตามกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อให้โรงเรียนนำแนวทางของเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้โดยเทียบเคียงให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557: 3) เมื่อโรงเรียนใดที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ TQA จะแสดงให้เห็นถึงคุณภาพที่ได้รับการรับรองและเป็นที่ยอมรับในระดับมาตรฐานสากล ทั้งนี้ในการประเมินด้วยเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ TQA ได้นั้นโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินต้องผ่านการประเมินในระดับรางวัลโรงเรียนมาตรฐานสากล รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA ตามลำดับ โดยปัจจุบันยังไม่มีโรงเรียนใดที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ TQA แต่มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั่วประเทศรวม 529 โรงเรียน และกำลังพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อประเมินในรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA

ดังที่กล่าวข้างต้นคุณภาพการศึกษาจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างและการนิเทศภายในโรงเรียนก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาแต่ละแห่ง (อุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์และอดุลย์ วังศรีคุณ, 2559) เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องรวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในโรงเรียน โดยมีวิธีการแก้ไขประการหนึ่งคือการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนโดยมุ่งเน้นกระบวนการที่สำคัญสามด้าน ได้แก่ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการนิเทศการศึกษา ทั้งสามกระบวนการนี้เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในโรงเรียนในการพัฒนาปรับปรุงส่งเสริม สนับสนุนให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านงานสอน และงานอื่น ๆ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จุไรรัตน์ สุดรุ่ง, 2559)

จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนมีส่วนสำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้โรงเรียนเกิดคุณภาพทางการศึกษา โรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีคุณภาพและสามารถยกระดับได้ย่อมมีรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA เป็นเครื่องหมายยืนยัน ทั้งนี้การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นกระบวนการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษากระบวนการหนึ่ง ในปีงบประมาณ 2558 โรงเรียนมาตรฐานสากลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาคุณภาพแล้วได้รับ

รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA มีจำนวนทั้งสิ้น 62 โรงเรียน โดยกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนที่ได้รับรางวัลรวมทั้งสิ้น 8 โรงเรียนแบ่งเป็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 5 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

กรุงเทพมหานครถือเป็นศูนย์รวมโรงเรียนที่มีชื่อเสียง มีอัตราการแข่งขันเข้าเรียนสูง ทั้งยังมีคะแนนเฉลี่ย O-NET สูงที่สุดในประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559) กรุงเทพมหานครมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกำกับดูแล 2 เขตพื้นที่การศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ในครั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ถือเป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA มากที่สุดในทุกเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับรางวัล ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัล OBECQA ปีงบประมาณ 2558 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน อีกทั้งเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการนิเทศและเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง พัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนอื่น ๆ ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัล OBECQA ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ในปีงบประมาณ 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผ่านการประเมินและได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ปีงบประมาณ 2558 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 5 โรงเรียน คือ

- 1) โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
- 2) โรงเรียนวัดราชโอรส
- 3) โรงเรียนศึกษานารี
- 4) โรงเรียนสตรีวิทยา
- 5) โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานแผน หัวหน้างานประกันคุณภาพ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 16 คน จำนวน 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 80 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผ่านการประเมินและได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) โดยผู้วิจัยได้ศึกษากรอบ

แนวคิด ทฤษฎี โดยใช้กรอบเนื้อหากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนตามแนวคิดของ จุไรรัตน์ สุตรัง (2559) ดังนี้

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

1. การศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน
2. การวางแผนการนิเทศ
3. การสร้างเครื่องมือนิเทศ
4. การปฏิบัติการนิเทศ
5. การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์การทำงานในโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 เกี่ยวกับกระบวนการการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากล

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิด หลักการที่เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลกำหนดเป็นขอบข่ายและเนื้อหาของเครื่องมือ
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม
4. ตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหา ความตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องและเหมาะสมกับกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัยที่กำหนด
5. จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากสาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถาม จำนวน 80 ฉบับ ให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science) ดังนี้

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัล OBECQA ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่า

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัล OBECQA ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านการวางแผนการนิเทศ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นเรื่องการนิเทศในบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โรงเรียนมีการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และโรงเรียนมีการแต่งตั้งบุคลากรเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการจำเป็นของโรงเรียนมาตรฐานสากล ตามลำดับ

ด้านวางแผนการนิเทศ พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ โรงเรียนมีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานและแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และโรงเรียนมีการจัดทำโครงการนิเทศภายในครอบคลุมทั้งการนิเทศงานและการนิเทศการสอน ตามลำดับ

ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้รับการนิเทศทำความเข้าใจในการใช้สื่อและเครื่องมือการนิเทศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และ โรงเรียนมีการพัฒนาสื่อและเครื่องมือการนิเทศที่ใช้ในการนิเทศโรงเรียน มาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการทดลองใช้เครื่องมือการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลกับสถานการณ์จริงและประเมินผลการใช้เครื่องมือการนิเทศภายใน เพื่อปรับปรุงแก้ไข ตามลำดับ

ด้านการปฏิบัติการนิเทศ พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นิเทศได้รับการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน การติดตาม ควบคุมและกำกับงานจากผู้เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้รับการนิเทศได้รับการติดตาม ดูแล และช่วยเหลือ สนับสนุนในการปฏิบัติงานหรือการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลจากผู้นิเทศอย่างเหมาะสม และโรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการนิเทศการสอนในกลุ่มบริหารงานวิชาการ ตามลำดับ

ด้านการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการจัดประชุม เพื่อประมวลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานภายในบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

รองลงมาคือ โรงเรียนมีการตรวจสอบหรือประเมินความสำเร็จในการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากล และโรงเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน มาตรฐานสากลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยการศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัล OBECQA ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยจะนำมาอภิปราย ดังนี้

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากล

จากภาพรวมผลการวิจัย พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนด้านการศึกษาสภาพความต้องการ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากสภาพปัจจุบัน ของโรงเรียนมาตรฐานสากลและโรงเรียนทั่วไปนั้นแตกต่างกันทั้งบริบทด้านการจัดการเรียนการสอน การ บริหารงานโรงเรียน ดังนั้นการศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงสิ่งที่ต้องการพัฒนาที่ส่งผลต่อบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งนี้จะทำให้ สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงตามบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล รวมถึงเมื่อพบปัญหาใดก็จะสามารถแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนและประกอบการตัดสินใจ ดังจุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2559) กล่าวว่า การศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการค้นหาข้อมูลที่เป็น ปัญหาหรือสิ่งที่ยังบกพร่องที่ทำให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และการศึกษาความต้องการจำเป็นของ โรงเรียน ใช้เป็นองค์ประกอบในการจัดทำโครงการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ กรองทอง จิรเดชากุล (2550) ที่ กล่าวว่า การวิเคราะห์ความต้องการและประเมินความจำเป็นในการพัฒนาดำเนินการโดยการรวบรวม แบบสอบถามที่ส่งให้ครูทุกคนในโรงเรียนให้ข้อมูล แล้วนำมาสรุปและเรียงลำดับความต้องการจากมากที่สุดถึง น้อยที่สุด เรื่องใดมีตัวเลขมากที่สุด แสดงว่าครูมีความต้องการพัฒนาในเรื่องนั้นเป็นอันดับแรก ส่วนตัวเลข รองลงมา จะเป็นความต้องการพัฒนาเป็น อันดับที่ 2 และลำดับต่อไป วิเคราะห์เพื่อหาความต้องการในการ พัฒนานักเรียน จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสอบตกซ้ำชั้น การไม่ผ่านตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นต้น การประเมินหาความจำเป็น ในการพัฒนาเป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือคณะกรรมการนิเทศของโรงเรียนที่ จะต้องค้นพบ จากการตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติงานของครู ซึ่งต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น เพราะจะเป็น การแก้ไขและปรับปรุงที่ตรงกับสิ่งที่ปัญหา และความต้องการมากที่สุด

ด้านการศึกษาสภาพความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นเรื่องการนิเทศในบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล เนื่องจากการมีข้อมูลทั้งในเรื่องของ สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจำเป็นในเรื่องการนิเทศในบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น เป็นสิ่ง สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะข้อมูลเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา

ข้อบกพร่องต่าง ๆ ในโรงเรียน อีกทั้งเพื่อการปฏิบัติในการวางแผนเป็นขั้นตอนต่อไปโดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาและการมุ่งประสบความสำเร็จในด้านการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วรณพิศา พุกษมาศ (2553) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนการนิเทศ มี การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศภายใน มีการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลตามความจำเป็นและเร่งด่วน และกำหนดเป้าหมายและทางเลือกในการปฏิบัติงาน จัดตั้งคณะกรรมการในการนิเทศภายในโรงเรียน และจัดทำแผน/โครงการ การสำรวจสภาพปัจจุบันจะทำให้การดำเนินงานนิเทศภายในประสบความสำเร็จสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุฒิ พัฒรากุล (2555) เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่พบว่า ด้านการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา จะประสบความสำเร็จได้เพราะโรงเรียนมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความ ต้องการด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบสูงสุด

ด้านการวางแผนการนิเทศ

จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน เนื่องจากการทำงานที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่นการกำหนดหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน จะส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้นทั้งนี้เพราะทุกหน่วยงานทุกฝ่าย ทุกคน จะรู้บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาตามมา ซึ่งสอดคล้องกับ จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2559) ที่กล่าวว่าการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบจำเป็นต้องมีการจัดโครงสร้างหรือสายงานที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการนิเทศภายในประสานงานได้อย่างถูกต้องรวมทั้งการวางแผนการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงาน นิเทศให้เป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละโรงเรียน

ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ

จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้รับการนิเทศทำความเข้าใจในการใช้สื่อและเครื่องมือการนิเทศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการพัฒนาสื่อและเครื่องมือการนิเทศที่ใช้ในการนิเทศโรงเรียนมาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ เพราะเมื่อผู้รับการนิเทศทำความเข้าใจในการใช้สื่อและเครื่องมือการนิเทศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมก็จะสามารถช่วยทำให้ผู้รับการนิเทศมีแนวทางในการปฏิบัติตนและพัฒนาตนเอง จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2559) กล่าวว่า การสร้างสื่อเพื่อการนิเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้นิเทศจำเป็นต้องคำนึงถึงควบคู่ไปกับเทคนิคและวิธีการนิเทศ การนิเทศในแต่ละรูปแบบ วิธีการจะต้องมีการใช้สื่อหรือเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้การนิเทศเกิดประโยชน์และการทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อและเครื่องมือในการนิเทศมีความสำคัญต่อการนิเทศเช่นเดียวกับสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการ

เรียนการสอนของครู ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างสื่อและเครื่องมือเพื่อการนิเทศนั้น ผู้นิเทศต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในการสร้างและการใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมนิเทศที่นำมาใช้กับครู เพราะสื่อจะเป็นตัวกลางหรือช่องทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งความรู้หรือจากผู้นิเทศไปสู่ผู้รับการนิเทศ อีกทั้งการพัฒนาสื่อและเครื่องมือการนิเทศที่ใช้ในการนิเทศโรงเรียนมาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ได้รับ ข้อมูลใหม่ ๆ และการพัฒนาตามสภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

ด้านการปฏิบัติการนิเทศ

จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่ปฏิบัติในด้านการปฏิบัติการนิเทศมากที่สุด คือ ผู้นิเทศได้รับการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน การติดตาม ควบคุมและกำกับงานจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การกำกับติดตาม อำนวยความสะดวกจะช่วยให้ทราบสถานการณ์อย่างต่อเนื่องทำให้เมื่อเจออุปสรรคหรือปัญหาหรือ ข้อขัดข้องประการใด ระหว่างการปฏิบัติการนิเทศ จะทำให้สามารถแก้ไขได้ทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับ จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2559) ที่กล่าวว่า ในการดำเนินงานการปฏิบัติงาน การติดตาม ควบคุมและกำกับงาน มี จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อติดตามดูแลและช่วยเหลือสนับสนุนให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงของการปฏิบัติงาน ในขณะเดียวกันก็จะเป็นการ รวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินโครงการเพื่อทราบสถานการณ์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานและปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นและกำหนดวิธีการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

ด้านการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ

จากผลการวิจัย พบว่า ข้อที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการจัดประชุมเพื่อประมวลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานภายใต้บริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล เพราะการจัดประชุมจะเป็น ช่วงเวลาที่คนทำงานร่วมกันจะได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้การประชุม ยังเป็นโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ทำให้ทุกคนมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดม ความคิดในการแก้ไขปัญหา ทั้งยังเป็นโอกาสในการติดตามงาน โดยจะตรงกับการประเมินผลระหว่างการ ดำเนินการ ซึ่งจะสอดคล้องกับ กรองทอง จิตรเดชกุล (2550) ได้กล่าวถึงการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ว่า การรายงานผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ที่จัดเป็น ขั้นตอนการปฏิบัติงานทางการนิเทศเพื่อให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศมีการปฏิบัติน้อยที่สุดในกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากล ดังนั้น จึงควรส่งเสริมด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศให้มากขึ้น เช่นการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศเพื่อให้เข้ากับบริบทโรงเรียนมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษากลยุทธ์ความสำเร็จที่ส่งผลต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมาตรฐานสากล

รายการอ้างอิง

- กรອງทอง จิระเดชากุล. (2550). *นวัตกรรมการศึกษา ชุด คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2559). *การนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- วรรณพิศา พฤษมาศ. (2553). *การศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่ได้รับ การรับรองมาตรฐานการศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สรวิชัย พัฒนากุล. (2555). *การศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน มาตรฐานสากลที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2559). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขึ้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียน มาตรฐานสากล*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ปี 2557-2558*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง รายชื่อโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC Quality Awards : OBECQA) ปีงบประมาณ 2558 [เอกสาร อัดสำเนา]*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ.2555 - 2559)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์ และ อุดลย์ วังศรีคุณ. (2559). การศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินการนิเทศ
ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดกลุ่ม5ขุนศึก. *วารสารครูพิบูล*, 3(1), 49–61.